

Секція 6. Соціо-гуманітарні, історико-культурні та правові аспекти розвитку суспільства в умовах глобалізації.

Керноз Н.Є., старший викладач
кафедри цивільного, господарського права та процесу.

Мулач Т.С., студентка 4 курсу,
Група ПР-152, факультет юридичний
Чернігівський національний технологічний університет
e-mail:kernoz1966@ukr.net
e-mail: mulachtanya@gmail.com

СТРОКИ НА АПЕЛЯЦІЙНЕ ОСКАРЖЕННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ: НОВИЙ ПОГЛЯД

Державною гарантією забезпечення права на апеляційне оскарження судових рішень, що не набрали законної сили, є закріплення в статті 129 Основного Закону України норми щодо «забезпечення права на апеляційний перегляд справи...» як однієї з основоположних засад судочинства [1].

Зазначене конституційне положення підтверджено у п. 8 ч. 3 ст. 2 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України 2017) як одна із основних засад (принцип) цивільного судочинства, який конкретизований у ст. 14 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [2] та розвинений у ст. 17 ЦПК України 2017»: «учасники справи, а також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, мають право на апеляційний перегляд справи...», при цьому вперше на законодавчому рівні виписана імперативна заборонна норма щодо послідовності переглядів: «не допускається касаційне оскарження судового рішення суду першої інстанції без його перегляду в апеляційному порядку» [3].

Тому, вбачається принциповим, новий підхід законодавця щодо виокремлення засади «забезпечення права на апеляційний перегляд справи» закріпленої в п. 8 ч. 3 ст. 2 ЦПК України 2017 від суміжної, але іншої засади «забезпечення права на касаційне оскарження судового рішення у випадках, встановлених законом» передбаченої в п. 9 ч. 3 ст. 2 ЦПК України 2017.

Європейський суд з прав людини, рішення якого згідно зі ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 року № 3477-IV, є джерелом права в Україні, неодноразово вказував, зокрема і у справі «Устименко проти України», що право на справедливий судовий розгляд, гарантоване пунктом 1 статті 6 Конвенції, повинно тлумачитися у світлі Преамбули Конвенції, відповідна частина якої проголошує верховенство права спільною спадщиною Високих Договірних Сторін. Одним із основоположних аспектів верховенства права є принцип правової визначеності, який передбачає дотримання принципу *res iudicata*, тобто принципу остаточності рішення, згідно з яким жодна зі сторін не має права домагатися перегляду остаточного і обов'язкового рішення лише з метою повторного слухання справи і постановлення нового рішення. Відхід від цього принципу можливий лише коли він зумовлений особливими і непереборними обставинами [4].

Також необхідно зазначити, що зміст Цивільного процесуального кодексу України, що був прийнятий 18.03.2004 р. неодноразово змінювався, в тому числі щодо строків апеляційного оскарження, що досліджувалося співавтором [5], [6], [7], а з 15.12.2017- дати набрання чинності зміненої редакції Цивільного процесуального кодексу України 2017, принципові нововведення не оминули й інститут апеляційного провадження, що досліджувалося співавтором [8, с.6 - 29].

Розглядаючи апеляційний строк як передумову апеляційного оскарження, слід враховувати, що саме за цей час, учасники справи, які незадоволені винесеним судовим

рішенням, повинні мати можливість підготувати і подати належно оформлену відповідно до вимог процесуального законодавства апеляційну скаргу.

Отже, після системного аналізу оновлених норм цивільного судочинства та ст.354 ЦПК України 2017 щодо строків апеляційного оскарження, уявляється можливим констатувати:

1) апеляційна скарга на рішення суду подається протягом тридцяти днів з дня його проголошення, яке врегульовано в статті 268 ЦПК України 2017 (при цьому необхідно звернути увагу, що заперечення на ухвали, що не підлягають оскарженню окремо від рішення суду, включаються до апеляційної скарги на рішення суду);

2) апеляційна скарга на ухвалу суду подається протягом п'ятнадцяти днів з дня її проголошення (при цьому необхідно звернути увагу, що перелік ухвал, на які можуть бути подані апеляційні скарги окремо від рішення суду вписаний в статті 353 ЦПК України 2017);

3) якщо в судовому засіданні було оголошено лише вступну та резолютивну частини судового рішення (скорочене рішення – новий термін ЦПК 2017) або у разі розгляду справи (вирішення питання) без повідомлення (виклику) учасників справи, зазначений строк (30 днів) обчислюється з дня складення повного судового рішення. Відповідно до ч. 6 ст. 268 ЦПК України 2017 суд повідомляє, коли буде складено повне рішення лише у разі проголошення у судовому засіданні тільки вступної та резолютивної частин рішення. Відповідно до ч. 4 ст. 268 ЦПК України 2017: « у разі неявки всіх учасників справи у судове засідання, яким завершується розгляд справи, або розгляду справи без повідомлення (виклику) учасників справи, суд підписує рішення без його проголошення». Але в такому разі виникає колізія, оскільки відповідно до ч.5 цієї ж статті «датою ухвалення рішення є дата його проголошення (незалежно від того, яке рішення проголошено - повне чи скорочене)», а «датою ухвалення рішення, ухваленого за відсутності учасників справи, є дата складення повного судового рішення»;

4) учасник справи, якому повне рішення або ухвала суду не були вручені у день його (її) проголошення або складення, має право на поновлення пропущеного строку на апеляційне оскарження:

а) на рішення суду - якщо апеляційна скарга подана протягом тридцяти днів з дня вручення йому повного рішення суду;

б) на ухвали суду - якщо апеляційна скарга подана протягом п'ятнадцяти днів з дня вручення йому відповідної ухвали суду.

Процедура вручення судового рішення вписана законодавцем по новому в статті 272 ЦПК України 2017, але щодо досліджуваної проблеми необхідно звернути увагу на таке:

1) учасникам справи, які не були присутні в судовому засіданні, або якщо судове рішення було ухвалено поза межами судового засідання чи без повідомлення (виклику) учасників справи, копія судового рішення надсилається протягом двох днів з дня його складення у повному обсязі в електронній формі у порядку, визначеному законом, - у випадку наявності у особи офіційної електронної адреси, або рекомендованим листом з повідомленням про вручення - якщо така адреса відсутня (ч. 5 ст. 272 ЦПК України 2017);

2) якщо судове рішення надіслано на офіційну електронну адресу пізніше 17 години, судове рішення вважається врученим у робочий день, наступний за днем його відправлення, незалежно від надходження до суду повідомлення про його доставлення (ч.5 ст. 272 ЦПК України 2017);

3) якщо копію судового рішення вручено представникові, вважається, що її вручено й особі, яку він представляє(ч.7 ст. 272 ЦПК України 2017);

4) судові рішення відповідно до цієї статті вручаються шляхом надсилання (видачі) відповідній особі копії (тексту) повного або скороченого судового рішення, що містить інформацію про веб-адресу такого рішення у Єдиному державному реєстрі судових рішень(ч.10 ст. 272 ЦПК України 2017);

5) у випадку розгляду справи за матеріалами в паперовій формі судові рішення надсилаються

в паперовій формі рекомендованим листом з повідомленням про вручення (ч. 11 ст. 272 ЦПК України 2017);

б) особа, яка не брала участі у справі, але щодо якої суд вирішив питання про її права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, може отримати в суді, який розглядав справу як суд першої інстанції, копію рішення, що є в матеріалах цієї справи, ухваленого судом будь-якої інстанції (ч.12 ст. 272 ЦПК України 2017) [3].

Вперше в ч.2 ст. статті 272 ЦПК України 2017 виписаний «день вручення судового рішення » як: 1) день вручення судового рішення під розписку;

2) день отримання судом повідомлення про доставлення копії судового рішення на офіційну електронну адресу особи;

3) день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про вручення судового рішення;

4) день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про відмову отримати копію судового рішення чи відмітки про відсутність особи за адресою місцезнаходження, місця проживання чи перебування особи, повідомленою цією особою суду;

5) день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про відмову отримати копію судового рішення чи відмітки про відсутність особи за адресою місцезнаходження, місця проживання чи перебування особи, що зареєстровані у встановленому законом порядку, якщо ця особа не повідомила суду іншої адреси.

Згідно ч. 3 ст. 354 ЦПК України 2017 строк на апеляційне оскарження може бути також поновлений в разі пропуску з інших поважних причин, крім випадків, зазначених у ч.2 статті 358 ЦПК України 2017, а саме: «незалежно від поважності причин пропуску строку на апеляційне оскарження суд апеляційної інстанції відмовляє у відкритті апеляційного провадження у разі, якщо апеляційна скарга подана після спливу одного року з дня складення повного тексту судового рішення, крім випадків:

- подання апеляційної скарги особою, не повідомленою про розгляд справи або не залученою до участі в ній, якщо суд ухвалив рішення про її права, свободи, інтереси та (або) обов'язки;
- пропуску строку на апеляційне оскарження внаслідок виникнення обставин непереборної сили» [3].

Відповідно до ст. 369 ЦПК України 2017 виписані категорії справ, які розглядаються судом апеляційної інстанції без повідомлення учасників справи у разі їх апеляційного оскарження, зокрема: 1) апеляційні скарги на рішення суду у справах з ціною позову менше ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, крім тих, які не підлягають розгляду в порядку спрощеного позовного провадження; 2) апеляційні скарги на ухвали суду, зазначені в п.п.1, 5, 6, 9, 10, 14, 19, 37- 40 ч.1 ст. 353 ЦПК України 2017, а саме щодо: - відмови у видачі судового наказу; -зустрічного забезпечення або зміни чи скасування зустрічного забезпечення; -повернення заяви позивачеві (заявникові);-передачі справи на розгляд іншого суду; -відмови поновити або продовжити пропущений процесуальний строк; -зупинення провадження у справі; -внесення або відмови у внесенні виправлень у рішення; - відмови у відкритті провадження у справі про скасування рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу; -повернення заяви про скасування рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу; -повернення заяви про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду або заяви про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу; - залишення без розгляду заяви про відновлення втраченого судового провадження. Але з урахуванням конкретних обставин справи суд апеляційної інстанції може розглянути зазначені апеляційні скарги у судовому засіданні з повідомленням (викликом) учасників справи[3].

Отже, вбачається можливим констатувати, що в Цивільному процесуальному кодексі України 2017 строк на апеляційне оскарження збільшено втричі, але підхід законодавця до регламентування надважливих процедурних питань щодо проголошення судового рішення та вручення судового рішення, які виписані по новому не є однозначними і тому потребують вдосконалення.

Список використаних джерел:

1. Конституції України: Закон України від 28.06.1996 № 254к. 96-ВР. ВВР України. - 1996. - № 30.- Ст. 141. із змінами внесеними відп. до Закону України № 1401-VIII від 02.06.2016.- ВВР.- 2016.- № 28.- Ст.532. URL: [http:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр)
2. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 року № 2453-VI. Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 31. – Ст. 54. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
3. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р.№ 1618. Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40–41, 42. – Ст. 492 зі змінами внесеними відп. до Закону України від 03.10.2017 № 2147-VII. URL:<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
4. Судова практика : Європейський суд з прав людини. П'ята секція. Рішення : Справа «Устименко проти України» заява № 32053/13.Страсбург, 29.10.2015р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_b271 від 03.10.2017.- ВВР.- 2017.- № 48.- Ст. 436. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-iv>
5. Керноз Н.Є.Перегляд судових рішень у порядку адміністративного, цивільного, господарського судочинства як різновид судового захисту прав, свобод та інтересів осіб. Навчальний посібник. Чернігів: КП «Видавництво «Чернігівські обереги», 2006. 75 с.
6. Керноз Н.Є.Перегляд судових рішень як різновид судового захисту прав, свобод та інтересів осіб. Навчальний посібник. Чернігів: Чернігівський державний інститут права, соціальних технологій та праці, 2010. 96 с.
7. Керноз Н.Є., Тюткало М.В. Проблеми строків апеляційного оскарження судового рішення в цивільному судочинстві // Проблеми захисту прав та свобод людини і громадянина: тези Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених (м. Чернігів 16-17 травня 2013 р.) . Чернігів : Черніг. держ. технол. ун-т, 2013. 356 с.
8. Керноз Н.Є.Перегляд судових рішень як різновид судового захисту прав, свобод та інтересів осіб. Навчальний посібник. Вид. 3-тє, доповн., переробл. Чернігів: ЧНТУ, 2018. 134 с.